

Druk og fest i renæssancen

Afstud.mag. Bjørn Simonsen

I renæssancens Danmark var fester en måde, hvorpå arrangøren kunne demonstrere sin position overfor sin omgangskreds. Det gjaldt i særdeleshed for kongen, der måtte vise, at han var sine adelsmænd overlegen, også når det gjaldt pomp og pragt. I 1634 afholdt Christian IV således den hidtil største og dyreste fest i Nordens historie i anledning af, at hans søn og arving, den udvalgte prins Christian, skulle giftes.

Fra danske og udenlandske kilder ved vi, at renæssancens danskere, hvis de havde råd, ikke holdt igen, når det gjaldt indtagelse af mad og drikke. Om sjællændere hed det, at de „åd og drak hele dagen værre end svin“, og om jyderne, at de „spise og drikke grumme meget og have en overmåde god fordøjelse“.¹

Da vandet var udrikkeligt, blandt andet fordi latrintønden ofte stod nær drikkevandsbrønden, holdt man sig for det meste til at drikke øl, vin og mjød. Det havde naturligvis sine konsekvenser. Bortset fra ved kirkegang var det accepteret at være mere eller mindre

beruset til daglig. Af samme årsag blev det anset som en fortjenstlig gerning at drikke sig beruset, og dem som undlod dette, når muligheden blev dem budt, blev betragtet som kujoner eller mistænkt for at have skumle bagtanker. Til bryllupsfesten i 1634 måtte Christian IV således bæres bort efter at have udbragt 35 skåler for kristenhedens overhoveder.²

Det blev anset som værende god skik at være beruset flere dage i træk. Fra Christian IV's egen hånd ved vi, at han ofte selv fulgte dette eksempel. På en tur til Norge i 1599 var han og hans følge mere eller mindre berusede otte dage i træk og efter et besøg på et værtshus i Bergen, hvor de havde „drukket tæt og danset nok“, sluttede de besøget af med at smadre værtshusets ruder, hvilket dengang ligeledes blev anset for god skik.³

Dette syn på drikfældighed smittede naturligvis af på, hvordan folk opførte sig til festerne. For eksempel noterer en fransk gæst sig ved brylluppet i 1634 en dansk adelsmand, der „søgte (...) at trænge sig ud af salen, men han kom ikke hurtigt nok og måtte give drikken fra sig derinde“.⁴ Det er tydeligt, at den franske gæst har fundet denne opførsel frastødende, men det er sjovt nok kun hos udlændinge, at man i renæssancens

*Bartholomeus van Bassen:
Selskabsstykke (1605–1652).
Tilhører Statens Museum for Kunst.*

Danmark støder på fordømmelse af danskernes drikfældighed; aldrig hos danskerne selv.⁵

Der herskede ganske enkelt en anden moral og et andet syn på sundhed dengang. Et eksempel herpå er adelsmanden og astronomen Henrik Rantzaus råd til sine sønner i slutningen af 1500-tallet: „Så ofte jeg er nødsaget til at deltage i et Vennelag og fylde Maven mere end heldigt er med Vin, Øl og forskellig Slags Kødme, så giver jeg mig frit hen til Bordets Glæder, for at jeg med større Lethed senere ved Opkastning kan blive af med alle disse Sager. Bagefter stikker jeg nemlig Fingeren i Struben og fremkalder således Opkastning“. Afslutningsvis opsummerer han at „Hyppig Opkastning er Tegn på Sundhed“.⁶

Men renæssancens overdådige livsstil havde sin pris: Den udvalgte Prins Christian døde af druk som 44-årig i 1647, et år før han kunne have bestegit tronen.

Noter

- 1 *Dagligt Liv i Norden i det sekstende Aarhundrede*, bd. 5, København 1914, s. 33-34.
- 2 *Ibid.*, s. 213.
- 3 *Ibid.*, s. 210.
- 4 *Ibid.*, s. 245.
- 5 *Ibid.*, s. 245.
- 6 *Ibid.*, s. 249-251.

Litteratur:

- Christian IV: *Kong Christian den Fjerdes egenhændige breve*, bd. 1-8, København 1970.
- Ogier, Charles: *Det store Bilager i Kjøbenhavn 1634*, København 1969.
- Skaarup, Bi: *Renæssanceme, København 2006*.
- Lund, Troels: *Dagligt Liv i Norden i det sekstende Aarhundrede*, bd. 5, København 1914.

Rigsråd Eske Brochs dagbøger er blevet et berømt eksempel på drikkekulturen på Christian IV's tid. I sin dagbog nedfælder han et kors for hver en rus. På en rejse med Christian IV til Norge i 1604 gik det særligt vildt for sig. På én dag blev det til ikke mindre end fire kors – efter korsene har han skrevet „Liberanos domine“ („Vor Herre bevar's“). Foto: Roberto Fortuna.